

«SÎNTEM ÎN PERICOL DE A DEVENI O CULTURĂ TEATRALĂ PAROHIALĂ»

R: Clare Bayley, ești critic de teatru și editor la revista «What's on» din Londra. De asemenea, ești pentru prima oară în România — dar n-am să îți cer impresii despre teatrul românesc pe care, am înțeles dintr-o discuție prealabilă, îl cunoști destul de bine, ci despre teatrul englez. Ai putea deci să ne informezi despre principalele direcții ale teatrului englez azi și despre — de ce nu! — nivelul calitativ al acestuia!

C.B.: Ei bine, cred că primul lucru care ar fi de spus e că Londra se consideră a fi capitala mondială a teatrului, sau cel puțin capitala teatrală a Europei Occidentale. E adevărat că în ultima vreme s-au făcut mari progrese în «teatrul narativ», dar am ajuns într-un punct maxim în ceea ce privește această formă de teatru. Cei mai interesanți regizori și dramaturgi sînt în căutarea a ceva nou. Principalul nostru curent teatral, însă, nu e foarte deschis înnoirilor, și toate experimentele (care după părerea mea sînt singurele interesante la ora actuală) se întîmplă în **Fringe**, care n-are bani. Deci iată deja o a doua problemă. Dacă vizitai Londra ca turist, probabil veți merge la Teatrul Național sau la Royal Shakespeare Company, iar ce veți vedea va fi, calitativ, foarte ridicat, dar din nou — după părerea mea — destul de plictisitor, pentru că totul a mai fost făcut înainte.

R: Cum adică, a mai fost făcut înainte!

C.B.: Păi, de la Laurence Olivier, care a dus la perfecțiune arta de a declama Shakespeare, pînă la faimosul Ian McKellen, care a preluat coroana regală a lui Olivier...

R: Dar ce se întîmplă în West End!

C.B.: Oh, Doamne! West End-ul este în întregime comercial. Și asta înseamnă că atrage la ora actuală turiștii americani...

R: Știu că acum Pinter este jucat în West End. Înseamnă că e un dramaturg comercial!

C.B.: Înseamnă, într-adevăr, că a devenit — și asta e ciudat —, dar nu unul foarte comercial. Mai există încă o parte a societății engleze care e interesată de piesele lui Pinter. Unul dintre ultimele sale texte s-a montat de curînd într-un teatru mai mic, în Islington; e bun, dar spune același lucru pe care-l spune Pinter acum 20 de ani. Deci nimic nou, nici aici.

R: Cînd foloseai sintagma «teatru narativ», subînțelegeai teatrul teatral, actoria, regia sau întreaga artă a spectacolului!

C.B.: Mai cu seamă textul. Deși caracteristic pentru teatrul britanic e faptul de a fi condus de dramaturgi, tot astfel cum în alte țări teatrul e condus de regizori. Astăzi, în Anglia, cele mai interesante spectacole se fac pe baza colaborării dintre dramaturgi, muzicieni, coregrafi, actori — de aici rezultă un mixaj de stiluri, ceea ce este în avantajul spectacolului. În același timp se mai întîmplă și ca rezultatul să fie dezastruos... De asemenea, se pastîșează foarte mult: unii merg la Paris și se întorc dorind să copieze forma văzută acolo, care însă nu e potrivită tradiției noastre. Într-un fel, sîntem ca niște copii bijbînd în întuneric, dar e bine că totuși începem să știm ce căutăm.

R: Care crezi că sînt cei mai buni dramaturgi englezi noi la ora actuală!

C.B.: După părerea mea, cea mai bună dramaturgie este cea scrisă de femeile-dramaturgi, pentru că ele au lucruri noi de spus și le spun într-o formă nouă. Caryl Churchill aparține unei generații deja formate — și nu foarte noi. Dar există o scriitoare de culoare, Winsom Pinnock, ale cărei piese sînt minunate. Ultima se numește **Talking in tongues** și se referă la problemele relațiilor interrasiale, lucru despre care nimeni n-a mai îndrăznit să scrie la noi, pînă acum — pentru că majoritatea dramaturgilor sînt bărbați — și albi. Nu știu dacă acest lucru poate fi înțeles de spectatorul român, dar la ora actuală la Londra piesele ei atrag foarte mult atenția.

R: Dar «teatrul negru»!

C.B.: Da, la fel, e un domeniu interesant. În februarie se va deschide la Londra primul «teatru negru», tot de către o

femeie, numită Yvonne Brewster, și de trupa ei, «Talo», ceea ce înseamnă «Mic, dar frumos». Și, pentru că în tradiția Caribelor muzica și dansul se asimilează teatrului într-o formă vibrantă, ceea ce rezultă este ceva deosebit. Richard Eyre, directorul teatrului Național din Londra, și-a dat seama că aceasta este noua linie pe care ar putea merge teatrul englez și, fiind un bun diplomat, a invitat oameni ca Yvonne Brewster sau un regizor asiatic, Jatinder Verma, la Teatrul Național — e adevărat, pe scene mici, dar asta e deja o notă de progres.

O altă femeie-dramaturg pe care o respect e Clare McIntyre, care a scris o piesă numită **Low level panic**, a cărei acțiune se petrece într-o baie. Distribuția este alcătuită din trei femei, iar subiectul tratează amenințarea fizică sau afectivă la care femeile sînt supuse de către bărbați. Ultima sa piesă se numește **My heart's a suitcase**. N-a fost însă un succes, deși subiectul era interesant și real: lipsa de încredere în sine a femeii.

R: Spuneai ceva mai înainte că teatrul englez e condus de dramaturgi. Dar ce fac regizorii! Nu-mi vorbi însă, te rog, de Peter Brook!

C.B.: Bine, deși Peter Brook e foarte important, chiar dacă a plecat, ceea ce în sine e semnificativ. Un director de teatru din România îmi spunea deunăzi că la voi regizorul e «stăpînul» și ceilalți sînt «sclavii» — uite, asta nu se practică în Anglia, pentru că la noi regizorii nu și-au creat teatre sau școli, ca în alte țări.

R: Și nu crezi că tocmai asta e ceea ce-i lipsește teatrului englez!

C.B.: În Anglia se simte o fantastică opoziție în ceea ce privește ideea ca regizorii să conducă teatre, pentru că există pericolul ca regizorul să fie întru totul absorbit de viziunea sa — fiindcă toți au cite ceva de demonstrat, de dovedit. Pe cînd în tradiția noastră — și cred că simpatizez cu ea — ceea ce are de făcut regizorul e de fapt interpretarea unui text. Categoriec că a interpreta presupune o amprentă personală, dar asta nu înseamnă a impune propriul tău înțeles asupra piesei. Înseamnă să interpretezi gîndurile autorului, mergînd pe ideile autorului. Nu cred că e bine să încerci să dai de înțeles în sensul «cred că autorul ar fi trebuit să spună asta, și nu ceea ce a spus de fapt».

R: Cu toate acestea, cînd vorbim despre teatrul din punct de vedere istoric, aproape în toate culturile există regizori care au jalonat istoria teatrului, dînd direcții și creînd școli.

C.B.: Dar și dramaturgii au jalonat istoria teatrului, iar aceasta e pur și simplu un alt fel de tradiție; nu spun că e mai rea sau mai bună, doar că e alta.

R: Ai putea pronostica asupra evoluției teatrului britanic!

C.B.: Cred că teatrul britanic trebuie să se deschidă, să devină mai european. Sîntem în pericol de a deveni o cultură teatrală parohială. De exemplu, tradiția care a început în anii '60, a «piesei de bucătărie», — cu un bărbat și două femei sau două femei și un bărbat, formulă care e descrisă acum ca «triunghiul din pătrat» — a ajuns să plictisească teribil. Avem nevoie de ceva nou, de o deschidere, ceea ce poate însemna că așa-zisul «regionalism» trebuie luat în considerare. Ca de exemplu, noul influx de dramaturgie scoțiană, care e fascinantă și are o perspectivă total diferită de cea tradițională. La fel, în ce privește teatrul irlandez sau cel din Wales. Același lucru se aplică și la nivel internațional: există o nouă companie teatrală, numită «Paines plough» care tocmai a realizat o coproducție cu o companie de teatru franceză, și anume o adaptare a romanului lui George Orwell **Down and out in Paris and London**, și a rezultat ceva cu totul deosebit. Printre altele, au fost folosiți actori englezi și francezi, vorbind limbi diferite în roluri diferite, pe aceeași scenă. Cred că asta este ceea ce trebuie să se înlîmpe: colaborarea din toate punctele de vedere, între toate culturile, depășind granițele naționale și geografice.

■ Interviu consemnat de ALINA CADARIU

 Clare Bayley este editor al revistei «What's on», Londra

